

Міністерство освіти і науки України
Комітет з фізичного виховання і спорту МОН України
Сумська обласна державна адміністрація
Управління молоді та спорту
Сумської обласної державної адміністрації
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Тартуський університет (Естонія)
Сумський державний університет

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
(Україна, Суми, 16–17 квітня 2020 року)

Суми
Сумський державний університет
2020

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ВИЗНАННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У СПОРТИВНОМУ КАРАТЕ

Лозовий А. Л., міжнар. експ. 8 рівня EQF;
Українська Академія Будо і Спортивних Єдиноборств,
uwku.gensec.lozovyy@gmail.com

Вступ. Реформування спортивної галузі та приведення її до європейських стандартів повинно здійснюватися не тільки на глобальному рівні шляхом зміни законодавства, а і на рівні практичної реалізації в кожному конкретному виді спорту. В повній мірі це відноситься до необхідності створення NQF – українського відповідника Європейської кваліфікаційної рамки EQF та системи визнання неформальної та інформальної освіти – VAE (Validation des Acquis de l'Expérience), яка базується на підтверджених результатах неформального навчання, самоосвіти та попереднього досвіду професійної чи волонтерської діяльності в конкретному виді спорту. Реалізації цих завдань присвячений спільний проект Європейської навчально-сертифікаційної академії EurEthICS ETSIA та Української Академії Будо і Спортивних Єдиноборств (УАБСС), як філії EurEthICS ETSIA в Україні.

Мета дослідження: 1) аналіз розвитку та сучасного стану карате з точки зору спорту вищих досягнень; 2) аналіз видів спорту умовної групи «карате» на основі спільності та відмінності їх базових характеристик; 3) визначення головних критеріїв формування національної системи визнання неформальної професійної освіти VAE, як складової NQF для тренерів із карате.

Виклад матеріалу дослідження. Європейська навчально-сертифікаційна академія EurEthICS ETSIA відносить тренерів із карате до освітнього сектору «В», оскільки їх діяльність пов'язана з підготовкою спортсменів для максимальних результатів у спорті вищих досягнень, у змаганнях із конкретного виду спорту. Для ідентифікації карате як виду спорту були розглянуті, як класичні, так і більш сучасні

визначення терміну «вид спорту». Л. Матвєєв (1977), зазначає, що кожний вид спорту повинен характеризуватися конкретним предметом змагання, особливим складом допустимих дій і способом ведення спортивного протиборства (технікою і тактикою) та своїми правилами їх проведення. На думку Д. Качуровського, експерта робочої групи з реформ спорту (2014): «вид спорту – це система змагань, організована за правилами чесного суперництва на регулярній основі і самодостатня, як така».

Підсумкове визначення виду спорту, як окремого суспільного явища, передбачає наявність таких принципових базових ознак: 1) особливі, тільки йому притаманні зміст і спосіб змагальної діяльності; 2) власні правила, регламент та організаційні умови проведення змагань; 3) системна і регулярна змагальна діяльність; 4) самодостатність, що забезпечена відповідною спортивною організацією. Перше офіційне визнання карате, як виду спорту, містять рекомендації 101 сесії МОК 1993 року в Монако [2], в яких МОК визначає карате, як єдиний вид спорту, що має дві спортивні дисципліни: *традиційне карате* та *генеральне (загальне) карате*. Тобто на базі стилів карате і Будо сформувалися два самостійні, відмінні між собою напрямки еволюції карате. Сильове карате продовжило розвиток як цілісна система, складові якої тісно пов'язані та збалансовані між собою в технічному, фізичному та ментальному аспекті для потреб прикладної бойової діяльності, в якій суто спортивний компонент незначний і має не регулярний характер.

Еволюція *генерального карате* пішла шляхом все більш гіпертрофованого виділення спортивного компоненту та постійно зростаючого впливу іншої самодостатньої та збалансованої системи – спорту вищих досягнень, що призвело до руйнації збалансованості початкової структури і викликало помітний когнітивний дисбаланс. Тому в свою чергу, *генеральне карате* продовжило розвиток двома шляхами, які відрізняються ступенем їх віддалення від Будо та наближенням до спорту. На даний час карате представлено в світі трьома

принципово різними напрямками, що мають ознаки окремих видів спорту: 1) *традиційне (стильове) карате* – змагання всередині конкретного стилю, оригінальний зміст і правила яких сформувалися історично; 2) *генеральне (загальне) карате* – система організації змагань, в якій різні стилі можуть змагатися між собою за єдиними правилами, що гарантують максимально можливе збереження структури та самобутності кожного стилю; 3) *спортивне (олімпійське) карате* – сформована під впливом законів спорту вищих досягнень і вимог МОК, система змагань за правилами та регламентом, які вимагають принципових змін відносин у карате, зміщення акцентів у бік видовищності та поступової втрати частини ознак бойового мистецтва.

Сучасний стан карате як виду спорту Україні наглядно відображено в Реєстрі визнаних видів спорту в Україні [1], який містить 13 видів спорту, що мають у назві слово «карате»: один олімпійський вид – *карате WKF* та 12 неолімпійських видів спорту визнаних в Україні. В числі цих 12 видів спорту 5 є версіями стилю *Шотокан*, 4 версії стилю *Кіокушин* – тобто статус виду спорту отримали різні версії того ж самого стилю, в яких майже повністю дублюються зміст і спосіб змагань, їх правила та регламент. Також Реєстр визнає як види спорту *Косіки-карате* і *Годзю-рю карате* та вид спорту *карате WKS*, який де-юре відноситься до *генерального карате*, але де-факто розвиває в Україні стиль *Шотокан*. В той же час, відмінні між собою всесвітньо визнані стилі *Шито-рю*, *Вадо-рю*, *Госоку Рю*, *Дзесінмон*, *Фудокан* із формальних причин не визнані як види спорту, хоча популярні в Україні і українські спортсмени мають значні успіхи на офіційних міжнародних змаганнях зі *стильового* і *генерального карате*.

Нелогічність та хаотичність ситуації спричинена тим, що діючий порядок визнання видів спорту орієнтований не стільки на оцінку змісту та правил змагань (об'єкт спорту), як на оцінку організації, що його розвиває (суб'єкт спорту).

Висновки. Під час формування в Україні національної системи визнання неформальної професійної освіти ВАЕ для

тренерів із карате (освітній сектор «В») потрібно враховувати наступне:

– впровадженню в Україні системи ВАЕ за сучасними європейськими підходами заважає діючий порядок визнання видів спорту, за яким статус окремого виду спорту надається подібним за змістом і правилами версіям одного й того ж стилю, в той же час не визнає *генеральне карате* видом спорту;

– вихід із цієї ситуації вбачається у наступному: а) у відповідності з світовими реаліями визнати видами спорту тільки *стильове, генеральне та спортивне карате*; б) визнати окремими спортивними дисциплінами *стильового* чи *генерального* карате відповідно всі стильові чи мультистильові версії карате, які успішно розвиваються в Україні;

– для стильового, генерального та спортивного карате повинні бути розроблені окремі уніфіковані базові 8-рівневі кваліфікаційні рамки, які містять основні дескриптори, що забезпечують єдині підходи та критерії оцінки в кожному з них. У подальшому вони можуть стати основою для більш деталізованих програм для кожного стилю чи спортивної дисципліни;

– критерії присвоєння кваліфікації тренера за результатами неформальної освіти в карате повинні враховувати принципові відмінності між стильовим, генеральним та спортивним карате, що виражені у співвідношенні базових елементів Будо і частки та значення спорту, як такого, в кожному з них;

– результати досліджень оформити як пропозиції для реформування фізичної культури і спорту в Україні.

Література

1. Реєстр визнаних видів спорту в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material>
2. Note on the principles to be included in the statutes of the World Karate Federation (WKF) with a view to its recognition by the IOC (1993). [Electronic resource] IOC, Access code: <http://www.eurokarate.eu/02recogn/040220.htm>